

MÜZEDE ZAMANI YAVAŞLATMAK: YAVAŞ MÜZE DENEYİMİ

Didem ERŞAN¹

Cite this article as:

Erşan, Didem. (2026). Müzede Zamanı Yavaşlatmak: Yavaş Müze Deneyimi. International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage UNIMUSEUM, 9 (1) İstanbul, Türkiye, 1-7

ABSTRACT

Slowing Down Time at the Museum: The Slow Museum Experience

This article examines the concept of Slow Museology, which has emerged as a response to the speed-driven consumption practices of modern life. Slow Looking, the fundamental method of this approach, is discussed within this context. Slow Museology aims to slow down the visitor's pace by freeing them from the pressures of linear time. This enables visitors to discover the deeper meanings embedded in museum objects and to become fully immersed in the experience. In the context of practices in Türkiye, Sakıp Sabancı Müzesi, through its "Müzede An'da" project, offers visitors an opportunity to find tranquillity and turn inward amid the hustle and bustle of urban life. By contrast, Baksı Müzesi invites visitors to pause and reflect within its secluded landscape, fostering a meaningful connection with local values and cultural heritage. The study also emphasises the importance of museums prioritising objects that stimulate visitors' senses rather than presenting an overwhelming number of artworks, as well as designing tranquil spaces that encourage contemplation and deeper engagement.

Keywords: Slow Museology, Slow Looking, Slow Art, Visitor Experience, Sensory Experience

1- İstanbul Üniversitesi Müze Yönetimi Doktora Programı öğrencisi

Submitted : 22/05/2026

Accepted : 09/06/2026

Published online : 15/06/2026

Correspondence : Didem Erşan

E-ISSN : 2651-3714

ORCID : 0009-0002-1942-7963

Giriş

Müzeler mekân ve sergileme tasarımı itibarıyla ziyaretçiyi hareket halinde olmaya yönlendiren alanlardır. Esas olarak müze yavaş bir mekân olarak algılanmak ile beraber ziyaretçi için hızlı bir akış gerektirmektedir (Okay, 2024, s. 124). Bu hızlı akış, ziyaret ilerledikçe ziyaretçinin sergilenen nesnelere karşı ilgisini kaybetmesine sebep olmaktadır. Müze yorgunluğu olarak adlandırılan bu kavram 1916 yılında Gilman tarafından ortaya konmuştur. Gilman, Boston Güzel Sanatlar Müzesi'ndeki bazı sergilerin, sunum şekilleri nedeniyle izlemek için daha fazla çaba gerektirdiğini tespit etmiştir. Bu doğrultuda ziyaretçinin bir süre sonra müze nesnelerini hızlı ve dolayısıyla kusurlu bir bakışla görmeye başladığı sonucuna varmıştır. (Gilman, 1916, s. 62) Falk, Koran, Dierking ve Dreblow tarafından 1985 yılında gerçekleştirilen başka bir araştırmada da ziyaretçiler müze yorgunluğu açısından gözlemlenmiştir. Florida Doğa Tarihi Müzesi'nde yapılan araştırma sonucunda insanların ilgisinin başlangıçta yüksek bir noktaya ulaştığı, ardından yaklaşık 30 dakika boyunca sabit kaldığı ve daha sonra düşük bir seviyeye gerilediği sonucuna varılmıştır. Ziyaretçilerin yönelimi, nesnelerin etrafındaki ilk yavaş hareketten, salonlarda gezinmeye ve daha seçici davranmaya dönüşmüştür. Bu seçici davranış, sergilenen nesnelere yönelik ilginin giderek azaldığının göstergesi olmuştur. (Davey, 2005, s. 17-18)

Yapılan araştırmalar, ziyaretçilerin müze deneyimi esnasında bir eser karşısında oldukça kısa süre kaldığını göstermektedir. Tishman (2018, s. 80), sergilenen bir sanat eserine ziyaretçilerin bakma süresinin 15-30 saniye ile sınırlı olduğunu ileri sürmektedir. Ziyaretçilerin bu kısa süre içerisinde müze nesnesini ayrıntılı biçimde incelemedikleri, bunun yerine etiketlerini okumaya çalıştıkları ya da özçekim yapmaya yöneldikleri görülmektedir. Bu nedenle müze ziyaretleri sonrasında ziyaretçinin aklında genel olarak eserin kendisi kalmamaktadır. Ziyaretçi çoğunlukla müzede bulunduğunu göstermeye yönelik davranışlar sergilemektedir. (Okay, 2024, s. 124)

Yavaş Müzecilik Kavramı

Bu noktada yavaş müzecilik kavramı gündeme gelmektedir. Yavaş müze yaklaşımı, müze deneyimini hız odaklı olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Yavaş müze ziyaretçilerini mekânda daha uzun süre kalmaya teşvik etmektedir. Bu yönüyle yavaş müzeler, ziyaretçilerin mekânla ve nesnelerle derinlemesine ilişki kurmasını mümkün kılan deneyim alanlarıdır. (Wallis, Noble 2024, s. 694-702) Diğer bir ifadeyle yavaş müzecilikte amaç müzeyi hızlıca ziyaret etmek değil, mekânla ve nesnelerle anlamlı ilişkiler kurmaktır.

Yavaş müze kavramını ele alırken bu yaklaşımın temelini oluşturan yavaş sanat anlayışını da açıklamak gerekmektedir. Bu hareketi ilk kez sanatçı Tim Slowinski, 1995 yılında ortaya koymuştur. Amacı, tüketim ve zaman baskısından etkilenmeyen ve sanat üretimini destekleyen bir hareket yaratmaktır. Zaman baskısı ve tüketim odaklı davranış, ziyaretçilerin sanat galerilerine ve müzelere yaklaşım biçimini de büyük ölçüde etkilemiştir. Müzeler giderek daha telaşlı mekanlar haline gelmiş, insanlar salt ünlü bir eseri görmüş olmak ya da ikonik bir nesneyle fotoğraf çekebilmek için müzelere akın etmeye başlamıştır. (Nocella, 2021, s. 27)

Yavaş sanat "yavaş bakış, yavaş düşünme, bilgiyi analiz etme, kanıtları değerlendirme ve dikkatli çıkarımlar yapma" unsurlarını içermektedir. (Okay, 2024, s. 124) Eser ile izleyici arasında gerçek bir ilişkinin kurulabilmesi izleyicinin bir sanat eserine ayırdığı sıradan sürenin ötesine geçmesiyle bağlantılıdır. İzleyicinin eser ile bağ kurabilmek için sabır ve dikkat göstermesi gerekmektedir. Yavaş sanat yaklaşımıyla izleyicinin algısında dönüşüm yaratmak amaçlanırken sanat eserleri ise hızlı ve yüzeysel tüketim alışkanlıklarına karşı direnç gösteren bir nitelik kazanmaktadır. (Okkalı, Küçükosman 2020, s. 224)

Bu bağlamda Arden Reed'e göre yavaş sanat, nesnelerin kendisinden ziyade izleyicinin onlarla kurduğu deneyimlere odaklanmaktadır. Bu süreç izleyicinin varlığıyla anlam kazanmaktadır. Eseler izleyici onlara bakmayı sürdürdükçe farklı anlamlar üretmeye devam ederler. Böylelikle eser değişmez ancak algıdaki değişimler izleyicinin yaşadığı deneyimi de değiştirir. (Reed, 2015, s. 218-219)

Nesneyle Bütünleşme: Yavaş Sanat

Phil Terry, 2010 yılında Yavaş Sanat Günü etkinliğini başlatmıştır. Terry bu fikri, New York'taki Yahudi Müzesi'nde düzenlenen Action/Abstraction sergisini ziyareti sırasında Hans Hofmann'ın

Fantasia (1943) adlı tablosunun karşısında bir saat geçirdikten sonra geliştirmiştir. Terry yaşadığı deneyimin ardından, zamanını ayırdığı eserlerle çok daha derin bir bağ kurduğunu ifade etmiştir. (Gould, 2018) Yavaş Sanat Günü, daha fazla insanın sanat eserlerine bakmasına ve onları izlemenin verdiği mutluluğu keşfetmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda Yavaş Sanat Günü, teknolojideki hızlı gelişmelerin kültürel alanda giderek artan hakimiyetine, büyük bütçeli sergilere ve yalnız ziyaretçi sayılarına odaklanan anlayışa karşı bir duruş sergilemektedir. (McGivern, 2019)

Günümüzde 200'den fazla müze bu harekete katılmaktadır. Bu kapsamda Yavaş Sanat Günü ve Yavaş Bakış hareketine katılan müzeler Yavaş Müzeler olarak adlandırılmaktadır. (Nocella, 2021, s. 28) Yavaş Sanat Günü etkinliklerinde müzeler, ziyaretçilerin önceden seçilmiş beş farklı eseri beş ile on dakika arasında incelemesini sağlayan sergiler düzenlemektedir. Sonrasında ise katılımcıların deneyimlerini paylaşımları amacıyla bir araya gelmeleri istenmektedir. (Watts, 2019) Oturma alanları ve dinlenme mekanları yaratmak yavaş müzeciliğin önemli unsurlarından biridir. Bu alanlar, ziyaretçinin müzede kendisini rahat hissetmesi ve müze ortamının korkutucu olmadığını anlaması açısından gereklidir. (Lawther, 2017)

Yavaş müzecilik, bakmak ile görmek arasındaki farkın bilincinde olmayı gerektiren bir yaklaşımdır. Gündelik hayatın sürekli artan hızlı temposu içinde yavaş bakışla yaşamı yeniden değerlendirme ve anlamlandırma çabasında olan ziyaretçinin bir anlamda nefes alma alanıdır. Hızlı bakışın verdiği anlık ve haz odaklı deneyim hissini özümserenek kalıcı hale gelebilmesi yavaş bakışı gerekli kılmaktadır. (Okay, 2024, s. 124)

Türkiye'de Yavaş Müze Örnekleri

Türkiye'de kendisini doğrudan "yavaş" olarak tanımlayan bir müze bulunmamaktadır. Ancak, Sakıp Sabancı Müzesi, "Müzede An'da" projesiyle yavaş müzecilik kavramını somut kurumsal bir programa dönüştürmüştür. Sakıp Sabancı Müzesi ve Dışavurumcu Sanat Terapi Uygulayıcısı Seren Pehlivanoğlu İlkdoğan iş birliği ile geliştirilen bu proje, yavaşlamaya ve odaklanmaya imkân sağlamaktadır. Bu deneyim, eserlerin derinlemesine incelenmesini hedeflerken, eserde hayat bulan duygu

Figür 1: Sakıp Sabancı Müzesi, Müzede An'da, İçsel Bakış Deneyimi. <https://www.sakipsabancimuzesi.org/sayfa/muzede-anda> (22.05.2026)

ve düşüncelerin ziyaretçi tarafından anlamlandırılmasını sağlamak üzere tasarlanmıştır. Böylelikle eserlerin, sanatçı ve ziyaretçi arasında derinlemesine bir bağ kurması amaçlanmaktadır.

Müzede An'da, Sakıp Sabancı Müzesi koleksiyonundan seçilmiş on eseri ziyaretçilerin derinlemesine deneyimlemesini sağlayan bir sesli rehber programıdır. Bu sesli rehber, ziyaretçiyi eserin karşısında sakinleşmeye ve esere derinlemesine bakmaya yönlendirmektedir. Program ziyaretçilere hem fiziksel hem de dijital olarak iki farklı erişim modeli sunmaktadır. Ziyaretçiler müzede eserlerin yanında yer alan QR kodlarını okutarak bu deneyime katılabilmektedir. Bunun yanı sıra müzenin resmî web sayfası üzerinden Müzede An'da Seçkisi'nde yer alan eser görsellerine ulaşmak ve eş zamanlı olarak ses kayıtlarını dinlemek de mümkündür. (Müzede An'da, <https://www.sakipsabancimuzesi.org/sayfa/muzede-anda>) (22.05.2026)

Figür 2: Müzede An'da eserlerinden örnekler: Manzara, Hüseyin Avni Lifj ve Otoportre, Abidin Dino (1913-1993). <https://www.sakipsabancimuzesi.org/sayfa/muzede-anda> (22.05.2026)

Müzedeki An'da projesi kapsamında yer alan eserlerden Halil Paşa'ya ait Şakayıklar ve Kadın adlı tabloya yönelik bir sanat yönergesi de yer almaktadır. Bu yönerge herhangi bir sanat altyapısı olmayan, her yaş grubundaki sanat izleyicisi tarafından uygulanabilmektedir. Eser sayfasında bulunan yönergelerin uygulanması ziyaretçinin pasif izleyici modelini kırmasına imkân vermektedir. Böylelikle ziyaretçinin sürece dahil olması ve müzede yeni farkındalıklar yaşaması hedeflenmektedir. Belirttiğimiz üzere Türkiye'de "yavaş müze" statüsünde bir müze bulunmamaktadır. Ancak Baksı Müzesi bu alanda öne çıkan özgün kurumlardan biridir. Baksı Müzesi mekânsal konumu ve ziyaretçi deneyiminin niteliği bakımından yavaş müzeciliğin temel ilkeleriyle önemli ölçüde örtüşmektedir.

Figür 3: Şakayıklar ve Kadın, Halil Paşa (1852-1939)
<https://www.sakipsabancimuzesi.org/sayfa/sakayiklar-ve-kadin> (22.05.2026)

Baksı Müzesi'nin coğrafi konumu, ziyaret deneyimini doğrudan şekillendiren bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Baksı Müzesi, Doğu Karadeniz'in Çoruh Vadisi'ne bakan bir tepesinde, Bayburt ilinin Bayraktar köyünde yer almaktadır. (Çe-

lik, 2012, s. 43) Ziyaretçiler müzeye bilinçli bir yolculuk sonunda ulaşmaktadır. Bu durum, hız ve tüketim odaklı hayattan farklı olarak ziyaretçinin fiziksel ve zihinsel olarak yoğun yaşam temposundan uzaklaşmasını sağlamaktadır.

Baksı Müzesi, hızla tüketilen, haz odaklı müze pratikleri yerine yerel kültürü, zanaatı ve bölge insanının hikayesini yaşatmayı amaçlayan bir yapıya sahiptir. Müze, ekonomik göçün ıssılaştırdığı bir bölgede ziyaretçiyi durmaya ve düşünmeye yönlendirmektedir. Nesnelerin ve coğrafyanın bulunduğu dinginlik üzerinden ziyaretçinin zaman algısını yavaşlatarak, müzeyle, nesnelerle ve yerel hafızayla bağ kurmasını sağlamaktadır.

Çağdaş müzecilik anlayışı, müzeleri sadece nesnelerin korunduğu ve sergilendiği binalar olmaktan çıkarmaktadır. Müzeler insanı ve toplumu merkeze alan beşerî odaklı mekanlara dönüşmüştür. Günümüzde bir müzenin başarısı, koleksiyonun zenginliğinden ziyade, ziyaretçinin duygu dünyasına nasıl dokunduğu ve yerel halkla nasıl bütünleştiği ile ilgilenmektedir. (Erbay, 2009, s. 26) Baksı Müzesi çağdaş müzeciliğin beşerî yönünü samimi bir şekilde hayata geçiren müzelerden biridir. Müze, eserleri aracılığıyla ziyaretçisiyle derin bir bağ kurarken bölge halkını da müzenin merkezine alarak insan odaklı bir yapıya kavuşmaktadır.

Figür 4: Baksı Müzesi, Dış Görünüşü
<https://baksi.org/galeri/baksi-muzesi-drone-goruntuleri> (22.05.2026)

Figür 5: Baksı Müzesi, Dış Görünüşü. <https://baksi.org/galeri/baksi-muzesi-drone-goruntuleri> (22.05.2026)

Müzenin mimari yapısı ve sergileme anlayışı da ziyaretçiyi yavaşlamaya yönlendirmektedir. Geniş mekânsal boşluklar ve eser yoğunluğunun dengeli dağılımı, ziyaretçiyi hız odaklı bir deneyimden uzak tutmaktadır. Bu mekânsal düzenleme

ziyaretçiye eserler karşısında daha uzun süre kalma, dolayısıyla eserlerle bağ kurma ve bu deneyimi içselleştirme imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda Baksı Müzesi'nin yavaş bakış anlayışını destekleyen bir müze olduğunu söyleyebiliriz.

Figür 6: Baksı Müzesi, Sergi Salonu
<https://baksi.org/muze> (22.05.2026)

Figür 7: Baksı Müzesi, Sergi Salonu
<https://baksi.org/muze> (22.05.2026)

Müzelerde sergilenecek eserleri ön plana çıkarcak kurgu, eserler ile vurgulanmak istenen tema doğrultusunda düzenlenmektedir. Müzelerin sergileme alanları bu kapsamda hazırlanmaktadır. Sergi düzeni ziyaretçileri müzeye çekmek için kullanılan en önemli unsurlardan biridir. Sergi düzenlemeleriyle eserlerin değeri tek tek ortaya konmuş olur. (Erbay, 2022, s. 187) Görüldüğü üzere Baksı Müzesi, bu durumun en somut örneklerinden biridir. Kent kalabalığından ve gündelik yaşamın hızından uzak olan Baksı Müzesi, sergileme alanını çağdaş sanat ile geleneksel zanaatı birleştiren özel bir tema üzerine kurmuştur. Müze sergileme kurgusunun sakin yapısı, eserlerin üst üste yığılmasını önleyerek, her esere nefes alabileceği boş alanlar tanımaktadır. Bu durum ziyaretçilerin de acele etmeden, sakin ve derinlemesine bir müze deneyimi yaşamasına olanak sağlamaktadır.

Figür 8: Baksı Müzesi, Sergi Salonu
<https://baksi.org/muze> (22.05.2026)

Figür 9: Baksı Müzesi, Sergi Salonu
<https://baksi.org/muze> (22.05.2026)

Sonuç

Günümüzün getirdiği hız odaklı tüketim pratiklerine karşı yükselen Yavaş Müze anlayışı, müzeleri sadece nesnelerin sergilendiği alanlar olmaktan çıkarmaktadır. Bu anlayış müzeleri, önemli bir farkındalık mekanına dönüştürmektedir. Yavaş müzeciliğin temelini oluşturan Yavaş Bakış yaklaşımı eserlerin yüzeysel bir biçimde tüketilmesini engellemektedir. Bu yöntem ziyaretçinin, esere yansıyan duygu ve düşünceleri içselleştirmesine olanak vermektedir. Böylelikle izleyicide ortaya çıkan farkındalık eserle gerçek ve derin bir bağ kurmasına sebep olur.

Sakıp Sabancı Müzesi'nin kent merkezinde farkındalık odaklı sunduğu "Müzedeki An'da" projesi ile Baksı Müzesi'nin göçle ıssızlaşan bir coğrafyada yerel mirası koruyarak ziyaretçiyi durmaya davet eden yapısı, Yavaş Müzecilik anlayışının Türkiye'deki en somut örneklerindendir. Sonuç olarak, sergilemede az sayıda esere, duysal odaklanmaya ve sakin alanlara yer verilmesi, ziyaretçinin deneyimi tamamen içselleştirmesini sağlamaktadır. Müzeler, modern insana yavaşlama fırsatı vererek sanatla kurulan bağı derinleştirdiği ve bir farkındalık yarattığı sürece, çağımızın en güçlü hafıza ve koruma merkezleri olmayı sürdürecektir.

Kaynaklar

- Çelik, Ş. (2012). Türkiye'de Özel Müzecilik ve Baksı Müzesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Davey, G. (2005). What is museum fatigue. *Visitor Studies Today*, 8(3), 17-21.
- Erbay, F. (2009). Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası (1984-2009). Mimarlık Vakfı Enstitüsü.
- Erbay, M. (2022). Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması, Beta Yayıncılık.
- Gilman, B. I. (1916). Museum fatigue. *The Scientific Monthly*, 2(1), 62-74.
- Gould, R. 2018. "Museums Around the World Make a Case for Slow Art". In *Culture Trip*. April 5, 2018. <https://theculturetrip.com/north-america/usa/articles/museums-around-the-world-make-the-case-for-slow-art> (22.05.2026).
- Lawther, K. 2017. "Slow Museums" *Acid Free Blog*. <http://acidfreeblog.com/trends/slow-museums/> (22.05.2026)
- McGivern, H. 2019. "Relax and immerse yourself...the art of experiencing museums slowly. Schemes such as Slow Art Day offer an alternative to life in the fast lane, away from the jostling crowds and selfie-takers". In *The Art Newspaper*. <https://www.theartnewspaper.com/2019/03/27/relax-and-immersed-yourself-the-art-of-experiencing-museums-slowly> (22.05.2026).
- Müzedeki An'da (2026), <https://www.sakipsabancimuzesi>.

- org/sayfa/muzede-anda, (22.05.2026)
- Nocella, J. J. (2021). "Have a slow and wonderful day!" L'utilizzo della parola "slow" in italiano ed in inglese e le sue sfumature nel contesto dello Slow Art. Doctoral thesis, Università degli studi di Modena e Reggio Emilia. <https://iris.unimore.it/handle/11380/1250766> (22.05.2026)
- Okay, Y. (2024). Bir Esere Bakmak ve Görmek: Müze ve Yavaş Sanat Deneyimi. Kütüphane Arşiv ve Müze Araştırmaları Dergisi, 5(2), s. 117-132.
- Okkalı, İ. C., & Küçükosman, A. (2020). Yavaş Sanat: Ad Reinhardt'ın Siyah Resimleri Üzerine Bir Değerlendirme. Sanat Tarihi Dergisi, 29(1), 209-227.
- Reed, A. (2015). Ad Reinhardt's "Black" Paintings, Religion and the Arts, 19(3), 214-229.
- Tishman, S. (2018). Slow looking: The art and practice of learning through observation. Routledge.
- Wallis, N., & Noble, K. (2024). The slow museum: the affordances of a university art museum as a nurturing and caring space for young children and their families. Museum Management and Curatorship, 39(6), 694-715.
- Watts, J. (2019). Slow Art in an Age of Speed. <https://www.tate.org.uk/tate-etc/issue-46-summer-2019/slow-art-take-time-jonathan-p-watts> (22.05.2026).